

מראה

י' באב, התשס"ט - 7.08.2009 - 31.07
גליון 56

ה-9/11 היהודי

עם שעדיין בוכה על חורבותיו, יבנה אותן מחדש
עמנואל נבון

ה

הרהרי, הרהרי, ספיזה, על הלילה האכזר הזה, שהיה לילה נצחי לעם שלם" (רסין, אנדרומכה 3:8)

"על הר-ציון ששמים שועלים הלכו-בו" (איכה, ה', י"ח)

בט' באב (היום ה-9 של החודש ה-11 – 9/11, אם שמעתם על התאריך הזה) זוכרים יהודים בכל העולם את היום השחור בלוח השנה העברי. יום אכזר זה אכן היה "לילה נצחי", כמילותיו של ז'אן רסין במחזהו "אנדרומכה", המתארות את זוועותיה של מלחמת טרויה. היה זה תשעה באב בשנת 586 לפני הספירה, שבו נבוכדנצר, המלך הבבלי, החריב את בית המקדש שבנה המלך שלמה בירושלים, והיה זה תשעה באב בשנת 70 לספירה, שבו הליגיונות הרומיים של טיטוס החריבו את בית המקדש השני בירושלים, אשר בנו עולי-בבל בראשית שיבת ציון. אירועים אלה הביאו בעקבותיהם גלות, פזורה וחוסר אונים. בשני האירועים איבדו היהודים את עצמאותם – למשך 70 שנה לאחר חורבן הבית הראשון, ולמשך 1,878 שנה לאחר חורבן הבית השני.

על פי המשנה (תענית ד', ח'), אסונות נוספים אירעו בתשעה באב: מתן הדו"ח חסר האמונה, המשחיר והמייאש על ידי עשרה מתוך שנים-עשר המרגלים, שנשלחו על ידי משה רבנו לתור את ארץ כנען, אשר בעקבותיו נגזרו על בני ישראל ארבעים שנות נדודים במדבר; דיכוי מרד בר-כוכבא בשנת 135 והפוגרום ההמוני שביצע ביהודי ארץ ישראל הקיסר הרומי אדריאנוס (הרג 580 אלף בני אדם והחרבת 50 ערים מבוצרות ו-985 כפרים). היה זה אדריאנוס שניסה למחוק את ישראל אחת ולתמיד, בשנותו את שמה ל"סוריה-פלשתינה" ואת שם ירושלים ל"אליה קפיטולינה". על חורבות בית המקדש הוא בנה מקדש ליופיטר (הגם שנמנע כנראה מהצבת פסל – אחד מני רבים – של מאהבו, אנטינוס, שאותו העלה לדרגת אל לאחר מותו בשנת 130 לספירה).

ירושלים, חורף שנת 70. בית המקדש נשרף והתמוטט כארבעה חודשים קודם לכן. רבן גמליאל, רבי אלעזר בן-עזריה, רבי יהושע בן-חנניה ורבי עקיבא בן-יוסף מתבוננים בחורבות, שבורי לב. שועל מופיע, משוטט מעל מה שהיה קודש הקודשים. רבן גמליאל, רבי אלעזר ורבי יהושע קורעים את בגדיהם ומררים בבכי. רבי עקיבא מחייך. הכיזד? "נביאינו אמרו שירושלים תיחרב פעמיים", הוא מסביר. "הנביא זכריה אומר שאחרי החורבן השני, ירושלים תיבנה לעולם, ולא תיחרב עוד. כיצד לא אשמח, בידעי כי ירושלים תיבנה מחדש?"

קיץ 1812 בפולין. החום בלתי נסבל. נפוליאון בונפרטה עצבני. הוא מתכנן לכבוש את מוסקוואה, בניגוד להמלצתם של מצביאייו. מחצית מחיילי צבאו סובלים מדיזנטריה ומטיפוס. כ-20 אלף סוסים כבר מתו. המהומה הייתה הופכת לגיהנום לולא הגיעה אספקה יומית בחסות הסוחרים היהודיים המקומיים. הם מוכרים כמעט הכל: אוכל, ביגוד, עץ, סוסים. הם באים יום יום, פרט ליום שבת. ביום א', 19 ביולי 1812, היהודים אינם מופיעים. "היכן הם?" – שואל הקיסר בחוסר סבלנות. "בבתי הכנסיות שלהם, אדוני", משיב לו שלישי האישי, הרוזן סגור. "מדוע? הרי היום לא שבת." סגור מסביר: "אדוני, היום הוא להם יום אבל. זהו תשעה באב, לפי הלוח שלהם. הם צמים ובוכים לזכר חורבן ירושלים ובית המקדש". הקיסר נראה נדהם. הוא מרים את ראשו, ולאחר כמה שניות של שתיקה הוא אומר בדרכו הרצינית והנחרצת: "רבתי, עם שעדיין בוכה על מולדתו, אלף ושבע מאות שנה אחרי שנחרבה, ישוב ויבנה אותה מחדש".

צדקו גם רבי עקיבא וגם נפוליאון בונפרטה, אלא שחזונם עדיין לא התגשם במלואו. היהודים אכן בנו את ארצם ואת בירתם, אך בנייה זו עדיין רחוקה מלהיות מושלמת. תוכיח העובדה, שכל העולם נטפל אליהם בגין תוכניתם להפוך מבנה (שפעם היה שייך למשתף הפעולה עם הנאצים, חאג' אמין אל-חוסייני) לבית דירות למשפחות יהודיות בבירת ישראל.

עדיין יש סיבות טובות לצום ולהתאבל בתשעה באב. אך אם משווים את מצבנו היום למצבנו בימי רבי עקיבא ובימי נפוליאון, יש גם סיבות טובות לקוות ולהאמין שיום אחד, כפי שמלמדים חז"ל, יהפוך תשעה באב ליום שמחה וחג.